

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ЦЕНТР
НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ ШКОЛЯРІВ ТА УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

ПОГОДЖЕНО

Протокол засідання науково-методичної ради Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти

31. 08. 2023 року № 7

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ департаменту освіти і науки Тернопільської обласної військової адміністрації

08. 09. 2023 року № 137/2.1-06

**Навчальна програма з позашкільної освіти
гуманітарного напрямку
"Юні ведучі"**

2 роки навчання

м. Тернопіль - 2023

Автор:

Зінґчишин Ольга Степанівна — керівник гуртка "Школа ведучих" Тернопільського обласного комунального центру науково-технічної творчості школярів та учнівської молоді.

Рецензенти:

Кохан Йосиф Іванович — директор Тернопільського обласного комунального центру науково-технічної творчості школярів та учнівської молоді, Відмінник освіти України;

Кривокульська Наталія Степанівна — завідувач методичного відділу Тернопільського обласного комунального центру науково-технічної творчості школярів та учнівської молоді.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Перехід до особистісно орієнтованої моделі навчання і виховання спрямовує педагогів на пошук нових шляхів і засобів, які забезпечуватимуть повноцінний розвиток здібностей, потреб та інтересів дітей в усіх сферах їхньої діяльності.

Навчальну програму розроблено з урахуванням положень Законів України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», Положення про позашкільний навчальний заклад і ґрунтується на принципах науковості, гуманізації, культуровідповідності, індивідуального підходу у навчанні, відповідності завдань освіти й виховання та враховує анатомо-фізіологічні і психологічні особливості розвитку дітей

Програма гуртка «Юні ведучі» спрямована на реалізацію творчих здібностей вихованців, дає можливість виявити і реалізувати акторські здібності дітей, формувати комунікативні навички, розвивати діалогічне та монологічне мовлення. Дана програма розрахована для дітей та молоді від 8 до 14 років.

Метою гуртка є формування компетентності у процесі роботи над мовним апаратом, щоб слово набуло вірного звучання, дія відповідала всім вимогам та законам сценічної культури. Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей:

1. *Пізнавальної*, що забезпечує оволодіння основами техніки сценічного мовлення, поняттями дикції, орфоепії, мелодики мови.

2. *Практичної*, що сприяє оволодінню навичкам техніки сценічного мовлення, правильної дикції; освоєнню майстерності публічних виступів.

3. *Творчої*, що забезпечує розвиток виконавської майстерності, вирішення творчих завдань; формування дикторських, ритмічних, акторських здібностей, музично-естетичного смаку; розуміння і сприйняття високохудожнього сценічного мистецтва всіх жанрів; потреби особистості у творчій реалізації.

4. *Соціальної*, що передбачає виховання любові до рідної мови, розуміння важливості, розуміння сприйняття і наслідування національних традицій в українській сценічній культурі; набуття навичок професійного партнерства.

Заняття у гуртку спрямовані на:

- розвиток фантазії, уваги, пам'яті, асоціативного мислення;
- вивчення правил поведінки на сцені, основ акторського мистецтва;
- вдосконалення мови та мовлення;
- роботу над дикцією, диханням, інтонацією, збільшення словникового запасу тощо.

Програма навчання передбачає теоретичні та практичні заняття. Вихованці навчаються правильній дикції (що дуже важливо для дикторів і ведучих різних програм), освоюють техніку мови і майстерність публічної роботи. Завдяки практичному курсу програми вихованці гуртка зможуть розкуто триматись на сцені і спілкуватись у житті, збагатити свій духовний світ.

Дана програма використовується для всебічного розвитку особистості вихованця. Вона покликана розвивати, збагачувати, розширювати мовленнєвий запас вихованців. Також передбачається удосконалення виразного читання, вміння виступати перед аудиторією.

Програма розрахована на 2 роки навчання: початковий - (1 рік навчання, основний - 1 рік навчання).

Робота в гуртку на початковому рівні полягає в роботі над мовним апаратом та розкриттям можливостей сценічної дії дитини. На заняттях практикуються артикуляційні вправи, вправи на розвиток уваги, уяви, фантазії, акторський тренінг з сценічної дії, ознайомлення з елементами грамотного володіння сценічною мовою.

У кінці першого року навчання вихованці володіють технікою мови, риторикою.

Після другого року основного рівня - діти розкуті, емоційні, готові для концертної діяльності для участі у фестивалях, конкурсах. Програмою передбачено виступ дітей у концертних програмах як читців, ведучих, дикторів.

Наприкінці кожного навчального року проводяться підсумкові заняття у вигляді конкурсу читців, зустрічей з дикторами, режисерами, журналістами радіо, телебачення тощо.

У програмі передбачені індивідуальні заняття.

Програмою передбачені теоретичні, практичні й репетиційні заняття як за очною так і за дистанційною системою навчання. Застосування сучасних телекомунікаційних технологій, що забезпечують інтерактивну взаємодію педагога, вихованців та батьків на різних етапах навчання. Змішане навчання здійснюється шляхом застосування освітньої платформи Microsoft Teams, вебресурсів Classroom, Zoom, Facebook, Skype, Viber, Telegram, Youtube, електронна пошта тощо.

Навчальна програма розроблена на основі навчальної програми акторської майстерності Міністерства освіти і науки України (лист від 08.04.2016 р. № 1/11-4657).

Кількість дітей в одній групі від 10 до 15 осіб.

Початковий рівень
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	2	-	2
Розділ 1. Культура мови та спілкування	10	30	40
1.1. Види спілкування	2	6	8
1.2. Риторика	2	6	8
1.3. Типи мовлення	2	6	8
1.4. Розмови	2	6	8
1.5. Техніка мовлення	2	6	8
Розділ 2. Театральне мистецтво та майстерність актора	8	34	42
2.1. Акторська майстерність	2	10	12
2.2. Міміка та жести	2	8	10
2.3. Ритмопластика	2	8	10
2.4. Основи художнього читання	2	8	10
Розділ 3. Культура мовної поведінки	4	22	26
3.1. Етикет та мова	4	8	12
3.2. Сценічна мова	4	10	14
Розділ 4. Робота над сценарієм	4	18	22
4.1. Складання сценарію	4	18	22
Розділ 5. Індивідуальні заняття	2	6	8
Підсумок	2	2	4
Всього:	32	112	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Мста, завдання і зміст роботи гуртка. Організаційні питання. Інструктаж з безпеки життєдіяльності. Інструктаж з пожежної безпеки.

Розділ 1. Культура мови та спілкування (40 год.)

1.1. Види спілкування (8 год.)

Теоретична частина. Види спілкування: контактне та дистанційне, телефонна розмова листування; безпосередня звичайна розмова, бесіда, доповідь; опосередковане (передача інформації по радіо, телебаченню); усне та письмове, діалогічне та монологічне. Усна та письмова мова, їх особливості. Поняття про монолог та діалог.

Практична частина. Відпрацювання вмінь основних критеріїв культури мови - грамотність, змістовність, багатство, виразність.

1.2. Риторика (8 год.)

Теоретична частина. Риторика. Поняття про текст. Його особливості та структура.

Практична частина. Засоби зв'язку речень у тексті.

1.3. Типи мовлення (8 год.)

Теоретична частина. Поняття про опис, розповідь, міркування як типи мовлення.

Практична частина. Короткий переказ. Усне висловлювання. Відпрацювання стилів промови: нейтральний, високий, розмовний. Тема та основна думка вірша, байки, казки. Дискусія, суперечка. Вираження згоди, незгоди, заперечення, сумніву, точки зору. Ввічливі відмовлення.

1.4. Розмови (8 год.)

Теоретична частина. Тембри. Інтонація. Рима. Опорні слова.

Практична частина. Пояснення незнайомих слів. Побудова тексту. Складання оповідань.

1.5. Техніка мовлення (8 год.)

Теоретична частина. Дихання. Голос. Дикція. Артикуляція. Норми українського літературного мовлення (орфоепія). Норми наголосу (акцентологія).

Практична частина. Читання скоромовок та чистомовок.

Розділ 2. Театральне мистецтво та майстерність актора (42 год.)

2.1. Акторська майстерність (12 год.)

Теоретична частина. Основи майстерності. Акторська виразність (характер, характерність, перевтілення). Сценічні засоби вираження характеру героя.

Побудова взаємодій з партнером. Характер і характерність.

Практична частина. Робота над образом. Складання етюдів із застосуванням знань технології дії для створення характерного образу. Етюди з елементами гри на розвиток акторської майстерності. Складання етюдів на емоції: гнів, радість, смуток, подив, жах. Вправи на втілення образу (тварини, різні професії). Етюди-імпровізації на побутові теми.

2.2. Міміка та жести (10 год.)

Теоретична частина. Пантоміма. Емоції та почуття. Імітація рухів для передачі характеру героїв твору. Діалог.

Практична частина. Складання діалогів між казковими персонажами. Поєднання розвитку уяви і фантазії дітей з діалогічним мовленням. Ігри для розвитку акторських здібностей. («Пізнай тваринку за ходом», «Тінь», «Он, яка поза», «Почуй неслухане, побач не згадане»).

2.3. Ритмопластика (10 год.)

Теоретична частина. Бесіда «Ритмопластика».

Практична частина. Вправи на координацію рухів (вивчення різної послідовності рухів рук, повторення рухів за керівником, гра «Веселі мавпенята»; вправи на удари в долоні, гра «Впиймай оплеск»). Вправи на розвиток уваги (виконання звукових команд, співпраця з партнером: вправи «Дзеркало», «Веди мене»). Вправи на розслаблення і контролювання напруження в різних частинах тіла - для зняття фізичного навантаження.

2.4. Основи художнього читання (10 год.)

Теоретична частина. Художнє читання як засіб дії на слухача. Вибір твору. Ідейно-тематичний розбір твору. Визначення виконавського завдання (надзадачі), обумовленою основною думкою. Образ виконавця. Мелодекламація. Вплив музики на виконання. Монолог. Види монологів. Особливості роботи над монологом. Сатиричні і гумористичні розповіді - монологи. Особливості роботи над ними. Конферанс.

Практична частина. Логічне читання (пауза, наголос), підтекст. Робота з ведучими концертів. Перегляд відеозаписів концертів для практичного знайомства з видами конферансу і виступами артистів розмовного жанру. Робота з виконавцями над творами. Конкурс читців.

Розділ 3. Культура мовної поведінки (26 год.)

3.1. Етикет та мова (12 год.)

Теоретична частина. Мовний етикет та ввічливість. Вживання мовного етикету спілкування. Форми привітання, побажання, вибачення, вдячності, схвалення співчуття, прохання.

Практична частина. Робота із словником.

3.2. Сценічна мова (14 год.)

Теоретична частина. Мовний апарат. Мовне дихання. Якості голосу.

Дикція. Інтонація. Виразність мови. Норми літературної мови. Норми мовлення і наголосу.

Практична частина. Артикуляційна гімнастика. Практичні вправи на вміння правильно розподіляти голос, дихання. Етюди.

Розділ 4. Робота над сценарієм (22 год.)

4.1. Складання сценарію (22 год.)

Теоретична частина. Методичні рекомендації щодо складання сценарію та сценарного плану.

Практична частина. Вибір теми. Формування сценарію. Робота з текстом. Розробка сценарію згідно сценарного плану.

Розділ 5. Індивідуальні заняття (6 год.)

Підсумок (4 год.)

Підведення підсумків роботи гуртка. Творчий звіт.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- основні характеристики мовлення: темп, силу, тембр;
- засоби логічної виразності: логічний наголос, паузу, інтонацію;
- правила поведінки на сцені;
- поняття про текст;
- поняття про дикцію.

Вихованці мають вміти:

- володіти навичками усного мовлення, культурного спілкування;
- мімікою і жестами передавати характер героя твору,
- складати діалоги між казковими персонажами;
- виразно, чітко, грамотно читати;
- володіти технікою мови;
- володіти нормами літературного мовлення;
- володіти елементами риторики, навичками спілкування.
- аналізувати мову дикторів радіо, телебачення, однокласників, а також власне мовлення.

У вихованців мають сформуватися пізнавальна, практична, творча та соціальна компетентності:

- здатність виявляти та розвивати інтелектуальні можливості;

- здатність проявляти творчу ініціативу;
- вміння застосовувати отримані знання на практиці;
- уміння слухати, чітко висловлювати свої думки;
- уміння аналізувати, інтерпретувати та реконструювати соціальні явища та тексти;
- здатність постійно поглиблювати свої знання і удосконалювати свої вміння.
- виховання у гуртківців самостійності і відповідальності, позитивного ставлення до себе та інших, вміння співпереживати;
- вміння спілкуватися з членами колективу, глядачами;
- виховувати художній смак і сценічну культуру, підтримувати інтерес до обраного виду діяльності.

Основний рівень НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	3	-	3
Розділ 1. Культура і техніка мови	9	36	45
1.1. Етикет та мова	3	12	15
1.2. Техніка мовлення	3	12	15
1.3. Орфоепія	3	12	15
Розділ 2. Художнє читання	6	36	42
2.1. Засоби виразного читання	3	18	21
2.2. Логічне читання	3	18	21
Розділ 3. Театральне мистецтво та майстерність актора	12	57	69
3.1. Акторська майстерність	3	21	24
3.2. Сценічна мова	3	12	15
3.3. Сценічний рух	3	12	15
3.4. Основи художнього читання	3	12	15
Розділ 4. Робота над сценарієм	3	21	24
4.1. Складання сценарію	3	21	24
Розділ 5. Індивідуальні заняття	-	30	30
Підсумок	-	3	3
Всього:	33	183	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Мста, завдання і зміст роботи гуртка. Організаційні питання. Інструктаж з безпеки життєдіяльності. Інструктаж з пожежної безпеки.

Розділ 1. Культура і техніка мови (45год.)

1.1. Етикет та мова (15 год.)

Теоретична частина. Культура мови. Значення правильної вимови в житті людини. Логічний наголос. Основні закономірності визначення логічного наголосу.

Практична частина. Мовні вправи на втілення образів. Вправи на інтонації в мовленні. Відпрацювання логічного наголосу на прикладах різних текстів.

1.2. Техніка мовлення (15 год.)

Теоретична частина. Техніка читання. Дихання. Голос. Дикція. Будова мовленнєвого апарату. Типи дихання: поверхнєве, грудне, реберне,

діафрагмальнє. Паузи. Типи пауз. їх роль у смисловому оточенні тексту. Темп.

Практична частина. Вправи на правильне дихання і чистоту звуків, чистомовки і скоромовки. Розстановка пауз, логічних наголосів у вірші та в короткому прозовому уривку, вивчення їх напам'ять і декламування. Вивчення діалогу та декламування його. Вправи на інтонації в мовленні. Індивідуальні заняття зі сценічного мовлення (робота з ведучими концертної програми).

1.3. Орфоепія (15 год.)

Теоретична частина. Основи орфоепії. Норми літературної мови. Правила вимови голосних та приголосних звуків.

Практична частина. Робота над вимовою тексту твору, ролі.

Розділ 2. Художнє читання (42 год.)

2.1. Засоби виразного читання (21 год.)

Теоретична частина. Засоби емоційно-образної виразності твору. Мистецтво образного бачення.

Практична частина. Усне малювання прочитаного та прослуханого.

2.2. Логічне читання (21 год.)

Теоретична частина. Етапи роботи над твором. Художні засоби мови. Пауза, наголос, підтекст. Способи викладу художнього матеріалу. Особливості жанру байки, її будова. Казка - різновид фольклору, її будова. Глибока емоційність поезії. Народні пісні. Нариси і науково-популярні статті.

Практична частина. Виразне читання прозових творів та поезії. Конкурс читців-декламаторів.

Розділ 3. Театральне мистецтво та майстерність актора (69 год.)

3.1. Акторська майстерність (24 год.)

Теоретична частина. Основи майстерності та сценічної культури. Артист мовного жанру, різновиди сценічного мовлення: диктор, ведучий, артист театру. Різновиди акторської діяльності (актор театру, кіно, тселеведучі). Бесіди про стику актора. Ознайомлення з основними положеннями роботи режисера, постановника, сценариста, оператора, декоратора. Грим та костюм для різних видів сценічної діяльності.

Практична частина. Підготовка оголошення виступу зі сцени, елементи конферансу. Створення вступу та фіналу концертної програми ведучими. Робота над драматичним матеріалом. Читання та обговорення п'єси, розподіл ролей та читання по ролях. Робота з театральним словником. Відвідування вистав.

3.2. Сценічна мова (15 год.)

Теоретична частина. Бесіди про значення тренування мовного апарату. Бесіда «Словом можна вбити, словом можна і зцілити».

Практична частина. Гімнастика обличчя. Робота над дикцією. Вправи на тренування вимови голосних та приголосних звуків. Читання скоромовок. Прослуховування записів майстрів художнього слова.

3.3. Сценічний рух (15 год.)

Теоретична частина. Бесіда про пластичну виразність актора, ознайомлення з термінологією.

Практична частина. Вправи для загального пластичного розвитку та розминки: ходьба на місці, ходьба-біг, ходьба-зупинка, ходьба на носках, на п'ятах, підстрибування, біг, випадати однією ногою вперед, кроки у присіді, Вивчення основних танцювальних позицій та положень. Вправи на рух тіла з одночасним читанням віршованих текстів. Мовно-рухові етюди.

3.4. Основи художнього читання (15 год.)

Теоретична частина. Художнє читання як засіб дії на слухача. Вибір твору. Ідейно-тематичний розбір твору. Визначення виконавського завдання (надзадачі), обумовленою основною думкою. Образ виконавця. Мелодекламація. Вплив музики на виконання. Монолог. Види монологів. Особливості роботи над монологом. Сатиричні і гумористичні розповіді - монологи. Особливості роботи над ними. Конферанс.

Практична частина. Логічне читання (пауза, наголос), підтекст. Робота з ведучими концертів. Перегляд відеозаписів концертів для практичного знайомства з видами конферансу і виступами артистів розмовного жанру. Робота з виконавцями над творами. Конкурс читців.

Розділ 4. Робота над сценарієм (24 год.)

4.1. Складання сценарію (24 год.)

Теоретична частина. Основні правила складання сценарію та сценарного плану. Елементи звукорежисури та художнього освітлення. Музичне оформлення сценічного твору.

Практична частина. Складання тексту для ведучих за сценарним планом концертної програми і робота з ним. Демонстрування парного імпровізованого ведення концертної програми.

Розділ 5. Індивідуальні заняття (30 год.)

Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків роботи гуртка. Творчий звіт.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- норми українського мовлення;
- основи сценічної мови та драматургії;
- норми сценічної культури (норми поведінки на майданчику, за лаштунками, в глядацькій залі тощо).

Вихованці мають вміти:

- вміти спілкуватись з глядачем;
- аналізувати та редагувати тексти з порушеннями культури мови;
- використовувати норми мовного етикету згідно з ситуаціями;
- володіти технікою мови;
- володіти нормами літературного мовлення;
- володіти елементами риторики, навичками спілкування;
- удосконалювати свою мову згідно з вимогами культури мовлення;
- перевтілюватися в образ героя;
- досконало володіти технікою сценічної мови, сценічного руху;
- складати текст для ведучих за сценарним планом концертної програми;
- демонструвати парне імпровізоване ведення концертної програми.

У вихованців мають сформуватися пізнавальна, практична, творча та соціальна компетентності:

- здатність працювати в складі творчих груп різного рівня;
- здатність орієнтуватися у виборі майбутньої професії;
- підвищення рівня загальної культури, розширення кругозору;
- виховання загальної культури, становлення особистості;
- виховання любові до національних традицій і культури тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богдан Є. Мовний етикет українців: традиції і сучасність /Є. Богдан. - К.: Рідна мова, 1998. - 162 с.
2. Бойко Т. Робота з обдарованими дітьми / Т. Бойко // Укр. література в загальноосвітній школі. -2004. -№ 7. - С. 23-24.
3. Бурячок А. А. Орфографічний словник української мови / А. А. Бурячок. - 2- с вид., доопрац. - К.: Наук, думка, 2002. - 464 с.
4. Етика ділового спілкування: курс лекцій / Т. К. Чмут, Г.Л. Чайка, М.П. Лукашевич, І. Б. Оссчинська. - 2-е вид., стереотипне. - Київ : МАУП, 2003. - 208 с.

5. Єрмолсико, Н.Я. Дзюдшина-Мельник. Культура української мови. - К.: Либідь, 1990. - 304 с.
6. Іліщенко А. Комп'ютер і вивчення української словесності / А. Іліщенко // Дивослово.-2006.-№ 10.-С. 7-11.
7. Коваль А. П. Пригоди слова/ А.И. Коваль. - К. : Рад. шк., 1985. -213 с.
8. Коваль А. П. Слово про слово / А. П. Коваль. - К.: Рад. шк., 1986. - 383 с.
9. Коваль А. П. Крилаті вислови в українській мові /А. П. Коваль, В. В. Коптілов. - К.: Вища школа, 1975. - 335 с.
10. Мацько Л. І. Риторика: навч. посіб. /Л. І. Мацько, О. М. Мацько. - К.: Вища школа, 2003. - 311 с.
11. Потапенко О.І. Гурткова робота з української мови в 4-8 класах/ОУ. Потапенко. - К.: Рад.шк., 1989. - 109 с.
12. Сучасна українська літературна мова / за ред. А. П. Грищенка. - К.: Вища школа, 1997.-493 с.
13. Український правопис/Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін- т укр. мови НАН України. - К.: Наук, думка, 2007. - 288 с.
- 14.Чак Є.Д. Барви нашого слова/Є.Д. Чак. - К.: Рад. шк., 1989. - 176 с.40.
- 15.Чак С.Д. Мандрівка в Країну слова/Є.Д. Чак. - К.: Веселка, 1986. - 167 с.
16. Українська мова. Енциклопедія. - К.: Видавництво «Українська енциклопедія ім. М.П.Бажана», 2000.-С. 161.
17. Учіться висловлюватися / П. І. Білоусенко, Ю. О. Арешенков, Г.М.Віняр та ін. - К.: Рад. шк., 1990. - 126 с.
18. Ющук І. П. Українська мова / / І.І. Ющук. - К.: Либідь, 2006. - 640 с,

Інтернет- джерела

<http://svitlit.ippo.kubg.edu.ua/?p=27>
<http://iiadoest.coiu/viraziie-cliitaimya-yak-zasib-analizH-hudoineogo-tekstH>
http://pidmcluiiki.com/S6465/pedagogika/spetsiahia_metodika_hudozlmogo_chitanii_yarozpovidannya_dityam <http://Avwww.etnolog.org.ua/pdf7stones/pidruchnvkv/2014/voloshenuk4.pdf>
<http://mmk.at.ua/kyrsuPS/navchahiprogramazosnovmediagramotnostikovale.pdf>